III. Z życia naukowego

DOI: 10.17951/et.2017.29.309

Dorota Filar

The First International Conference of Cultural Linguistics (Prato, 20–22 VII 2016 r.)

W dniach 20–22 lipca 2016 odbyła się we Włoszech konferencja naukowa pod hasłem „The First International Conference of Cultural Linguistics" (Pierwsza Międzynarodowa Konferencja z zakresu Lingwistyki Kulturowej). Miejscem spotkania badaczy z całego świata był Monash University położony w malowniczym mieście Prato (kilkanaście kilometrów od Florencji) w pięknym regionie Toskanii. Funkcję głównego organizatora konferencji (conference chair) pełnił prof. Hans-Georg Wolf (Postdam University, Germany), zaś w Międzynarodowym Komitecie Organizacyjnym konferencji (International Advisory Board) znalazło się dziewiętnaścioro znakomitych badaczy z całego świata.

Było to pierwsze z projektowanego cyklu międzynarodowych sympozjów poświęconych lingwistyce kulturowej, która obecnie rozwija się w różnych ośrodkach naukowych, m.in.: w Australii, USA, Kanadzie, w krajach Europy Zachodniej oraz Europy Środkowo-Wschodniej, w tym także w Polsce, między innymi w ramach lubelskiej szkoły językoznawczej. Najważniejszym, założonym przez organizatorów celem konferencji było poszukiwanie wspólnego kierunku myślenia lingwistów badających związki języka i kultury, nakreślenie obszaru badań lingwistyki kulturowej, analiza jej korzeni, relacji wobec innych dyscyplin językoznawczych oraz – co najważniejsze – perspektyw jej rozwoju. Zaproponowana problematyka spotkała się ze znaczącym zainteresowaniem ze strony badaczy z całego świata. Podczas trzydniowego sympozjum zaprezentowano około stu referatów, w tym pięć w sesjach plenarnych, pozostałe zaś w pięciu sekcjach tematycznych. Trudno byłoby wyczerpująco zreferować problematykę tych ostatnich – po pierwsze ze względu na dużą liczbę wystąpień w sekcjach, po drugie – z powodu fizycznej niemożności przebywania w pięciu sekcjach jednocześnie, co w wielu wypadkach było powodem rozterek: tematy proponowanych referatów były bardzo ciekawe i trudno było zdecydować, które (z pięciu równoległych) wystąpienie wybrać. Problematyka poszczególnych sekcji była zróżnicowana i bogata, m.in.: *Language and cultural categorisation*, *Exploring language and culture*, *Cultural conceptualizations and emotions*, *Cultural Linguistics and intercultural communication*, *Metaphors across culture*, *Cultural metahors of body parts*, *Culture and media*, *Cultural Linguistics and World Englishes*, *Language, cognition and poetics*.

Pierwszy wykład plenarny wygłosił badacz zaliczany do grona współtwórców założeń współczesnej lingwistyki kulturowej – prof. Farzad Sharifian (Monash University, Melbourne, Australia). Wystąpienie pod tytułem *Cultural Linguistics and linguistic relativity* poświęcił najważniejszym problemom tej dyscypliny językoznawstwa. Akcentował potrzebę uznania odrębności jej obszaru badań: interdyscyplinarnego i otwartego, lecz jednocześnie wyraźnie zdefiniowanego. Odwołał się przy tym zarówno do tradycji badań nad relatywizmem językowo-kulturowym (Franz Boas, Edward Sapir, Benjamin Lee Whorf), jak i do osiągnięć językoznawstwa kognitywnego. Problematyka wykładu dotyczyła przede wszystkim relacji między językiem a kulturą, zależności procesów kognitywnych oraz istotnych cech danego języka od konceptualizacji kulturowych: schematów kulturowych, metafor kulturowych. Referent postawił też wiele pytań, m.in. dotyczących różnie w teoriach lingwistycznych definiowanego terminu *interpretacja* – zwłaszcza – jego relacji do innych terminów, takich jak *percepcja*, *organizacja*, *kategoryzacja* czy *konfiguracja*.

Kolejny wykład plenarny pt. *Scenarios, ideology, and the Cultural Linguistic heritage from Generation X* wygłosił prof. Gary Palmer (University of Nevada at Las Vegas, USA). Wykład został poprzedzony wprowadzeniem, w którym przypomniano dokonania prof. Palmera jako jednego z twórców lingwistyki kulturowej, od kilkudziesięciu lat zgłębiającego związki języka i kultury. W swoim referacie rozpatrywał on relacje między lingwistyką kognitywną i kulturową, zwracając uwagę na stopniowo narastające zainteresowanie badaczy z kręgu kognitywistyki kulturowymi źródłami poznania, obrazowania czy metafor. Analizował m.in. relacje między terminami *kognitywny* i *kulturowy* oraz związki między konceptualnym (w tym fizycznym, cielesnym) aspektem procesów językowych a ich podłożem kulturowym. W tym kontekście sporo miejsca poświęcił scenariuszom, rozumianym przezeń jako kulturowo zdefiniowane sekwencje działania. Prof. Palmer zaznaczył też, że istotny obszar badań lingwistyki kulturowej wytyczają studia międzyjęzykowe, porównujące kulturowo motywowane konceptualizacje, wpisane w leksykę, gramatykę różnych języków i potwierdzone w tekstach.

Drugi dzień obrad rozpoczął prof. Zoltán Kövecses (Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary) wykładem plenarnym pt. *Context in Cultural Linguistics: The case of metaphor*, poświęconym mechanizmom metaforyzacji, zwłaszcza procesom powstawania metafor w przestrzeni dyskursu, w tym różnym typom kontekstu, motywującym konkretną metaforę. Referent przedstawił założenia sformułowane w swej ostatniej książce *Where metaphors come from. Reconsidering context in metaphor* (2015, Oxford University Press).

W ostatnim dniu obrad poranny wykład plenarny *Life as Opera: Metaphorical Conceptualization in Chinese culture* został zaprezentowany przez prof. Ning Yu (Pennsylvania State University, University Park, USA). Przyjął on za punkt wyjścia omawianą przez George'a Lakoffa i Marka Turnera metaforę LIFE IS A PLAY (1989, *More than cool reason: A field guide to poetic metaphor*, 1989, University of Chicago Press), zestawioną przez Kövecsesa z metaforą LIFE IS A SHAW, którą badacz ten uznał za bazowe wyobrażenie życia w kulturze amerykańskiej (2005, *Metaphor in Culture: Universality and variation*, Cambridge University Press). W tym kontekście prof. Ning Yu analizował metaforę LIFE IS AN OPERA – w jego ujęciu – kluczową dla

kultury chińskiej. Zestawiając ze sobą trzy kulturowe warianty metafory: brytyjski (Lakoff, Turner), amerykański (Kövecses) i chiński, referent wysnuł interesujące wnioski na temat relacji między językiem, kulturą i poznaniem.

Ostatnim punktem programu obrad był znakomity wykład plenarny pt. *Cultural Linguistics vis-á-vis cognitive linguistics: A critical perspective* wygłoszony przez prof. Roslyn M. Frank (University of Iowa, Iowa City, USA), poprzedzony krótkim przypomnieniem jej bogatego dorobku naukowego oraz jej rozległych zainteresowań badawczych. Referentka zestawiła założenia i obszary badań lingwistyki kognitywnej i lingwistyki kulturowej. Wykład zawierał szczegółową i wnikliwą analizę poszczególnych etapów rozwoju językoznawstwa kognitywnego: prof. Frank wskazała wiele tez, które lingwistyka kulturowa mogła zaczerpnąć z badań kognitywnych, ale też wiele nowych pytań oraz celów stawianych przez lingwistykę kulturową. Wykład był bardzo bogaty w dane bibliograficzne, referentka odniosła się również do wielu konkretnych osiągnięć i nurtów badań. Warto zauważyć, że w wykładzie pojawiło się także odniesienie do etnolingwistyki lubelskiej: prof. Frank umieściła ją wśród innych światowych nurtów lingwistyki kulturowej.

Wykład prof. Frank stał się impulsem do długiej i ożywionej dyskusji podsumowującej całą konferencję. Dyskusję prowadził prof. Sharifian, a głos zabrało wielu gości, reprezentujących różne szkoły badawcze, środowiska naukowe i – kontynenty. Uczestnicy pytali przede wszystkim, czy rzeczywiście można oddzielić lingwistykę kulturową i kognitywną, zwracali też uwagę, że wielu kognitywistów od dawna analizowało (i analizuje) kulturowe aspekty poznania, niektórzy dyskutanci podzielali pytanie prof. Sharifiana, czy lingwistyce kulturowej przysługuje status odrębnej (choć interdyscyplinarnej) dziedziny językoznawstwa. Z dyskusji wynikało również, że badania zbliżone do obszaru lingwistyki kulturowej rozwijają się w różnych ośrodkach naukowych na całym świecie, wśród których wymieniony został także ośrodek polski – Lublin. Końcowa konkluzja dotyczyła perspektyw rozwoju dyscypliny oraz międzynarodowej współpracy lingwistów kulturowych. Uczestnikom przekazano informację, że kolejna konferencja z cyklu „Cultural Linguistics" odbędzie się za dwa lata w Niemczech.

Przedstawione referaty oraz głosy w dyskusjach reprezentowały tradycje badawcze wielu środowisk naukowych, różne ujęcia metodologiczne i szeroką gamę szczegółowych badań lingwistyczno-kulturowych. Co jednak istotne, spotkanie w Prato potwierdziło, iż tego rodzaju różnice nie stanowią bariery uniemożliwiającej dyskusję badaczy zainteresowanych zgłębianiem związków języka i kultury; wręcz przeciwnie – bogactwo wątków i wielość ujęć wzbudziły ciekawość i przekonanie, że badania lingwistyczno-kulturowe stanowią ważny aspekt współczesnego językoznawstwa.